

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV
NA MADŽARSKEM

MONOŠTER, 27. AVGUSTA 2026

LETO 36, ŠT. 34

Vinogradništvo med sušo

Vinogradništvo se je v zadnjih letih znašlo pred vse več izzivi.

/ STRAN 3

Nejvsakdanešnji hobi

Ana In Slavko Čeh iz prekmurske vesnice Trnje mata trno zanimivi hobij.

/ STRAN 5

Delo žensk na podeželju

Na podeželju ženske še vedno pogosto opravljajo veliko dela, ki ostaja neplačano.

/ STRAN 10

DOMANJA REJČ NA ODRI

Pred lejtami je bilau na porabski odraj dosta bola živo kak gnesden. Svojo premiero sta vsakšo leto pripravili dvej skupini: Gledališka družina Nindrik-ndrik v Monoštri pa Veseli pajdaši v Števanovcaj, ...

/ STRAN 2

KRČMA NA KONCI VESI

DOMANJA REJČ NA ODRI

Pred lejtami je bilau na porabski odraj dosta bola živo kak gnesden. Svojo premiero sta vsakšo leto pripravili dve skupini: Gledališka družina Nindrik-indrik v Monoštri pa Veseli pajdaši v Števanovcaj, da o mlašeči skupini na seničkoj šauli sploy ne gučimo. Igre v domanjoj rejči so nas nej samo včile ali spravale v smej, litji so pomagale gordržati naš domanji slovenski djezik tō. Ka je tau trno potrebno, so pokazali amaterski igralci na nedeljskoj premieri.

M. SUKIČ

23. augustuša se je do zadnjoga stauca napunila kulturna dvorana v Slovenskoj vesi, gde so pripravili premiero nauve kratke igre Gledališke družine Nindrik-indrik. Prišli so domanji lidgé iz vesi, dapa prišli so člani Drūštva porabski slovenski penzionistov iz drudji porabski vesnic pa iz

Vsi igralci senjajo o tom, ka dobijo nagrado oskar.

Varaša tō. Med gledalci smo vidli ništerne prijatele iz Slovenije, iz Murske Sobote pa Šalovec.

Navzauče gledalce pa nastopajoče je pozdravila predsednica Slovenske zveze Andrea Kovács, vej pa gledališka skupina – če rejsan so njeni člani vsi penzionisti – cujsliši k Zvezi Slovencev na Madžarskem. Predsednica se je spominjala, ka je Gledališka družina Nindrik-indrik duga lejta vsakšo leto pripravila edno nauvo igro in z njauv dosti ojdla špilata po Porabji pa po Sloveniji tō. »Veseli smo, ka po dugšoj pauzi pá leko čujemo našo domanjo rejč na odri,« je vōzdignila predsednica, stera se je zahvalila Mikini Milivoji Roši, steri je na-

Kulturna dvorana v Slovenskoj vesi se je lepau napunila.

piso tekst za igro pa go je postavlo na oder. Program je začno Miki Roš – leko bi napisali, ka z monodramo – v steroy je pripovejdo en tau iz svoje serije Kak sem vido svejt spod stola. Bralci se ešče gvūšno spaumnite, ka smo pred preci lejtami na mlašečoj strani meli tau serijo, v steroy je Miki vsakši tjezen pripovejdo o tom, kak malo dejte, stero se špila pod staulom, vidi pa gleda na svejt vōzraščeni lidi. V Slovenskoj vesi je pripovejdo o tom, kak málo dejte tazažene od iže grdo sausedico, stera tak šimfa

Miki Roš je pripovejdo en tau iz svoje serije Kak sem vido svejt spod stola.

tretjo sausedico, ka njegva mati sploy do rejči ne pride.

Po njegvom nastopi so oder prejkvzeli domanji igralci, steri so nas odpelali v krčmau na konci vesi. Dapa v toj krčmej se zdaj ne zbéraro pidjanci ali lidgé, steri so žedni, litji amaterski igralci (amatőr színjátszók), steri se pripravljajo na nauvo igro. Njina najvejša baja je, koga de režiser vōdabrau za glavnoga igralca (főszereplő). Obadva moškiva sta gvūšniva, ka tau

ona baudeta, vej pa tak mislita, ka sta talentiraniva pa baukše špilata od drugoga. Ferini Bajzeki pomaga ešče njegva žena Iluš tō, stera ma bin dava, kak je on dober igralec. Feri Meggyeš ešče krčmarico Babi na pomauč pozové, ka bi pokazo, ka je on baukši. Veseloigra se potejn malo obrné v satiro, vej pa vsi trgé senjajo o tom, kak do-

Pogučavanje po premieri

bijo nagrado oskar. Med probu zatok piti tō ne sfali. Na konci, gda je krčmarica pita, sto plača, povejo, naj plača tisti, steri nji je proso, naj špilajo, vej pa igro so pripravili na 30. oblejtnico Drūštva porabski slovenski penzionistov.

Če rejsan bi se na rečaj tū pa tam dalo ešče kaj »piliti«, se moramo amaterskim igralcom pa igralkam (Marijana Fodor, Iluš Krajcar, Feri Meggyeš, Feri Bajzek) iz srca zahvaliti, ka se je po dugom cajti pa čula žmana domanja rejč z odra. Bojmo ponosni na njau in go mejmo radi!

VINOGRADNIŠTVO MED SUŠO, BOLEZNIMI IN NOVIMI TEHNOLOGIJAMI

Vinogradništvo se je v zadnjih letih znašlo pred vse več izzivi, ki jih prinašajo vremenske spremembe, širjenje bolezni, vse manjši nabor fitofarmaceutskih sredstev in potreba po učinkovitejši pridelavi.

VIDA TOŠ

O aktualnih razmerah so govorili na dnevu odprtih vrat Seleksijskega trsničarskega središča Ivanjkovci, ki je v vinogradih podjetja Puklavec v Radomerščaku povezal vinogradnike, vinarje in strokovnjake različnih ustanov.

Zlata trsna rumenica ostaja velik problem

Eden največjih izzivov na tem območju je zlata trsna rumenica, ki se je močno razširila in po besedah direktorice Kmetijsko-gozdarskega zavoda Maribor Irene Leonide Kropf predstavlja veliko težavo za vinogradništvo. Strokovnjaki so zato predstavili ukrepe za omejevanje njene širjenja, pri čemer je Kropfova opozorila, da bolezni ni več mogoče izkoreniniti. Njene posledice pa niso omejene zgolj na vinograde, saj se škoda posredno kaže tudi v gospodarstvu in turizmu.

Odporne sorte niso rešitev za vse težave

Pomembno področje dela Seleksijskega trsničarskega središča Ivanjkovci je selekcija trte in vzgoja izhodiščnega materiala, vse več pozornosti pa namenjajo tudi odpornim sortam. Vodja središča Tanja Vaupotič je opozorila, da pri tem pogosto prihaja do napačnih pričakovanj. Odporne sorte so namreč predvsem odporne na nekatere glivične bolezni in niso odporne proti zlati trsni rumenici. Prav tako jih ni mogoče označiti kot sorte, ki bi bile odporne proti suši.

Pri suši sta po njenih besedah veliko pomembnejša dobro razvit koreninski sistem trte in ustrezna tla. Mlade trte, ki koreninskega sistema še nimajo dovolj razvitega, so na pomanjkanje vode občutljive ne glede na to, ali gre za klasične ali odporne sorte. V Sloveniji je trenutno v trsni izbor vpisanih pet tolerantnih sort: solaris, muscaris, johanniter, cabernet cortis in rdeča sorta monarh.

Odporne sorte se sicer širijo, vendar jih

vinogradniki še vedno sprejemajo z določeno mero zadržanosti. Prav zato je ena od nalog središča tudi pokazati, kakšne rezultate je mogoče z njimi doseči in

Strokovnjaki so med drugim predstavili uporabo digitalnih rešitev v vinogradih, razvoj in širjenje tolerantnih sort, boj proti boleznim ter letošnjo trgatve, ki je zaradi vremena bistveno zgodnejša.

kakšna vina iz njih nastanejo. Na dnevu odprtih vrat so si udeleženci ogledali nasad odpornih sort, pripravili so tudi poskušnjo vin.

Vročina pospešila začetek letošnje trgatve

Vaupotičeva je opozorila, da v Sloveniji za zdaj še ni mogoče pričakovati sorte, ki bi bila hkrati odporna na bolezni, zlato trsno rumenico in sušo. Pri križanju

Na zgodnejši začetek trgatve vplivajo predvsem sušne in vroče vremenske razmere.

in razvoju takšnih sort je zato še veliko prostora za nadaljnje delo. Poseben izziv predstavlja tudi prilagajanje trte vse bolj nepredvidljivim vremenskim razmeram. To se je pokazalo tudi pri letošnji trgatvi, ki se je v Prlekiji začela že sredi avgusta. V podjetju Puklavec Family Wines so v začetku tedna začeli trgati grozdje za penine, sledil je začetek redne trgatve. Zaradi vremenskih razmer so vinske kisline

močno upadle, zato je bilo treba pri nekaterih sortah s trgatvijo pohiteti. Glavnino obiranja so strokovnjaki pričakovali med 25. avgustom in 10. septembrom.

Na zgodnejše zorenje so vplivale predvsem sušne in vroče razmere. V maju in juniju je bilo po podatkih Vaupotičeve približno 100 milimetrov padavin, julija le okoli 25, avgusta pa približno 40 milimetrov. Ob tem so vinograde prizadeli tudi vročinski valovi z več kot 35 stopinjami Celzija. Zaradi ekstremne vročine sta se vegetacija in razvoj trte ustavila, grozdje pa je začelo prisilno dozorevati.

Kljub temu letošnja sezona ni nujno že vnaprej določena za slab letnik. Vaupotičeva je spomnila

na izkušnjo iz preteklega leta, ko je bilo prav tako zelo sušno, pa je bila kakovost pridelka na koncu razmeroma dobra. Vseeno pa letošnje razmere kažejo, kako pomembno boprilagajanje vinogradništva podnebnim spremembam.

V vinograde prihajajo letalniki in roboti

Na srečanju so posebno pozornost namenili tudi digitalizaciji in robotizaciji. Direktorica Irena Leonida Kropf je izpostavila predstavitev letalnika za škropljenje vinske trte, ki ga lahko uporabljajo strokovne ustanove, ter več robotskih pršilnikov. Vinogradništvo tako vse bolj vstopa na področje novih tehnologij, katerih cilj je med drugim zmanjšati obremenitve pridelovalcev in omogočiti učinkovitejšo uporabo sredstev.

Dan odprtih vrat je bil namenjen tudi povezovanju vinogradnikov in vinarjev s strokovnjaki drugih ustanov. Prav povezovanje različnih znanj bo po ocenah stroke vse pomembnejše, saj se vinogradništvo hkrati spopada z boleznimi, podnebnimi spremembami, omejevanjem uporabe fitofarmaceutskih sredstev in pomanjkanjem delovne sile.

Prihodnost panoge bo zato poleg kakovostnega sadilnega materiala vse bolj odvisna tudi od novih tehnologij, prilagajanja sort in načinov pridelave ter pravočasnega odzivanja na spremenjene vremenske razmere.

»S SVOJO KRVJOV LEKO REJŠIŠ ŽIVLENJE – DAŠ GO?«

GYÖNGYI BAJZEK

»S svojo krvjov leko rejšiš življenje – daš go?« s tem pitanjem so v meseci avgustu čakali tiste lide, steri krv davajo v kulturnom daumi na Gorenjom Seniki. Krvdavanje pomeni, ka daš možnost nekomi, ka ozdravi pa dobi priliko za nauvo življenje. Krv se ne dá napraviti pa tudi z nikšimi drugimi tablejtami go ne moremo vöminiti. Nücajo go pri betežnikaj pri razni operacijaj, pri lidaj, šteri so se poškaudivali v nesrečaj, pri ženskaj pri porodi pa še pri dosta drugi, šteri se zavolo betega najdejo v žmetnoj življenjskoj situaciji. Zato ga volo so prostovoljni (önkéntes) krvodajalci fejsť važni del zdravstvenoga sistema. Njina odločitev, ka dajo krv, je tija, ali fejsť pomembna pomauč drugomi človeki. Tüdi v Porabji ma krvdavanje posebno mesto. Na Gorenjom Seniki ma ta plemenita tradicija že več desetlejt dugo zgodovino. Začnilo se je že v šestdeseti lejtaj premianučoga stoletja, ka je krvodajalske akcije organizero Rdeči križ. Té so na akcije paul leg domačinov prišli tüdi sodacke, vojaki,

šteri so služili na Gorenjom Seniki. Krvodajalske akcije so na začetki bile v osnovni šauli. Sprvoga so ji organizirali dvakrat na leto, zdaj pa leko krvodajalci svojo krv dajo trikrat na leto. Gnesden te akcije organizera Madžarski rdeči križ, pri njinom deli pa

majo velko brigo tüdi domanji prostovoljci pa organizatorji. Med njimi je nekdešnja leranca Eva Lazar, štera že več kak štirideset lejt pomaga pri organizaciji krvodajalski akcij na Gorenjom Seniki. Eva pravi, ka je na Seniki vsigdar biu en krog lide, šteri so redno prišli krv davat. S svojov peldov (krv davanje) so nej pomagali samo tistim, šteri so krv nücali, liki so tüdi druge vaščane

nagučavali, ka aj bi prišli krv darüvat. Svoja pelda pa pogučavanje z lidami sta bila dostakrat najbolje važniva, ka je človeka nanjë vzejo, nagučo k darüvanji. Tüdi gnesden je osební stik najbolje važen, pri razglaševanji pa pomagajo plakati pa druga obvestila. Evo veseli, ka se poleg starejše generacije za davanje krvi odlauča tüdi mlajša generacija. Tau je pomembno za prihodnost krvodajalstva, ka mladi s tem, ka tö davajo krv, leko naprej pelajo tradicijo, štera je na Gorenjom Seniki živa že več desetlejt. V vesi majo več dugoletni krvodajalcev, na stere so leko ponosni. Nisterni so krv dali že 50-, 60- ali celau 70-krat. Vsakša krvodajalska paut pomeni nauvo možnost, ka njina krv pomaga nekomi, šteri jo tisti čas nüca. Te akcije so zato ga volo nej samo zdravstveni dogodek, liki je tüdi znak, ka si lidjë med sebov pomagajo pa vküper držijo. Na konci je tüdi sama Eva povedala pa prosila: »Če leko pomagaš, pridí pa daš krv, s tem leko komi rejšiš življenje.« Zato ga volo naj tüdi za naprej na Gorenjom Seniki ostane živa misel, ka vsakši, šteri je zdrav pa ma vse pogoje za krv davanje, leko s svojo krvjov nekomi podari nauvo vüpanje pa nika velkoga včini za drugoga človeka.

GDA SO EŠKE Z ROKAUV DELALI VSE – STARI ŠEJFTI V PORABJI

VANDA KRAJCZAR

Zaj, ka počivamo, ka nega šaule, več cajtá mam se z materjov pripovejdati, kak je bilau prva, kak so kaj delali pa kaši šejfti so bili v Porabji. Mislila sem si, ka ge tau morem dojspisati, ka se mi je tau fejsť vidlo. Pred petdesetimi lejtami smo eške v Porabji leko najšli tašo lüstvo pa družine, stere so mele vsikša svoj šejft. Te eške nej trbelo v Varaš titi, če kome kaj trbelo narediti, vse se je najšlo v vasnica. Tej šejfti so bili najbolje poznani. Biu je mlinar, gé so pšenico dali dojsemleti. Iz mele je pek speko krüj. Depa te krüj je biu dober pa je deno že od deleč, nej kak zdaj, ka že ranč nej iz mele gé. Biu je krčmar, kama je lüstvo sir nütšlau, gda

so kašo žmetno delo zgotovli, ka te so si malo zdenili, malo pili pa malo vösparpovejdati, kak so delali cejli den. Najšo se je kovač, šteri je konje potkavo, ka te eške dosta prežni konjov bilau, pa trbelo kaša kaula pa plüg tö popravlati. Biu je tišlar, šteri je škrinje redo, gda štoj mrau pa druge vsefale dele z lesom. Biu je zidar, šteroga je sir leko zvau človek, da so nauvo ižo zidali, aj pa kašen raur popravlati. Bili so cimermange, šteri so delali strejo pa go popravlati. Te šejfte zaj že sam tak leko najde, če najdeš tašo bando, štera se s tem spravlja. Najšo se je eške malar, šteri je odo sir iže farbat. Fejs fontoška je bila sobolica (šivilja) tö, pri šteroj so dali gvante šivati, gda kašo gostüvanje bilau aj pa prvo prečiščavanje, te so dali šivati kostüme. Šauštar je tö zašiu üde črejvle aj pa nauve poplate je gorsklau. Bili so šteri so bečke redli (pintar/

kádár) za vino, škafe za kapüsto tadejvati aj za mesau pacnivati. Več forengašov se je tö najšlo, šteri so drva vozli domau z gaušče. Najšo se djamar tö, šteri je grabe kopo, gda je štoj mrau. Bila je taša iža, gé so vence pa rauže delali na pokapanje. Najšle so se taše ženske, štere so figice pa torte pekle na gostüvanje. Barbejr, šteri je moškom vlase rezo. Nikam nej trbelo titi prosit imak, ka tau se vse najšlo po vasnica. Eške vöre pa držence popravlati se je tö najšo taši človek, ka te nej trbelo včase talüčiti, gda se je strlo. Nej tak kak zdaj, ka več ne more popravti, ka včase trbej nauvo küpeti. Tau je celau dobro bilau prva, ka nej trbelo sir v Varaš aj kama imak titi, gda kome kaj trbelo rediti. Te šejfte je tak leko najšo, ka že za iženo ime so tau meli, kakšen šejft je emo tisti človek aj pa družina (Kovačini, Tišlarski, Mlinarni, Sobaulini, Djamarški itd.).

NEJVSAKDANEŠNJI HOBI ZAKONSKOGA PARA IZ PREKMURJA

Ana in Slavko Čeh iz prekmurske
vesnice Trnje mata trno zanimivi hobij.
Njiva zberata pivske vrčke.

SILVA EÖRY

»Vse vküper se je začnilo približno pred 10. leti. Prvi vrček, košto je 500 forintov, sam küpila na Vogrskom, na senji v Velki Kaniži. In po tistom sam furt, gda sam bila na kakšom senji ali pa gé indri, gé so meli takše vrčke, küpila ške kakšoga cuj,« je prva raztolmačila Ana, Slavko pa je cujdau, ka je z leti tau nej grato samo ženin hobi, liki od obeej. Sam pa bole kak zbera, tau delo rajši prepisti ženi, on pa je bole šofer.

Na vrčkih je dosta zanimivih motivov.

»Za té hobi sta se te gorvužgala ške moj brat pa sestra, je pa istina, ka mamó mi tú naokauli največ pivskih vrčkov, že več kak gezero jih gé, tak ka jih skor več nemamo kama dati. Celi ram je že skor pun, tak ka jih nemamo vse vöpostavlene, dosta jih je túdi v škatülej,« je raztolmačila Ana in cujdala, ka sta največ vrčkov z možom küpila v avstrjskom Gradci, gé majo več »bolšjih« senj. Slavko pravi, ka on na tej senjaj gleda túdi drüge stvari, spoj pa se rad pogučavle z lidmi, steri na té senja pridejo.

Ana, stera rada küpi ške kakšo vazo ali pa sklejco, včasi kaj küpi túdi ob pomauči interneta, samo senja so tista glavna. Istina gé, ka je večina vrčkov napravljenih za tau, ka se z nji pige pivo, samo gejo pa túdi takši spominski in namenjeni samo za zberanje.

»Zdaj že bole znam laučiti, kakši so. Gledam pa, ka najdem takše, ka jih ške nemam, spoj pa pazim na tau, ka so nej preveč dragi, vej pa si inači toga hobija

Ana in Slavko Čeh

ne bi mogli privauščiti,« pove glavna zbirateljica v držini: »Najdrakši vrček v naši zbirki je košto 40 evrov. Tisti, steri ga je odavo, je prva sto meti stau evrov za njega, pa mi je te gratalo, ob pomauči sestre, ceno dojzbiti za več kak polonje. Ovači pa leko povem, ka skor za vsakši vrček znam, kelko je košto pa gé sam ga küpila.«

Vsi so mi čestitali, mi spejvali, ge san pa samo gledala in brodila, ka je tau za vrča, pa sam nji spoj nej dobro poslušala,« v smeji ške raztolmači sogovornica.

Prva kak sam si cejlo zberko poglednola, sam zvejdla ške, ka so najbolje znani keramični vrčkiki s pokrovom znamke GERZ pa ka vsakši vrček nekšo zgodbo pripovejda. Motivov pa je dosta, vse od

Pri Čehovih v Trnji majo več kak gezero pivskih in drüгих vrčkov.

Zanimivo je bilau túdi lani, gda je slavi-la 60. rojstni den. Te so ji njeni domanji küpili en vrček, steri je košto 60 evrov. »Zazrankoma, gda so me prišli sausedge pozdravlat, sam vpamet vzela, ka je tam, gé jih mamó, en velki vrč cujdjani.

djagerskih do tistih, na sterih so nakejpai posamezni kraji.

»Nej sam mela lekoga žitka. Zadnje čase me je túdi beteg zaodo. Tau zberanje pa je kak nekše vrastvo za mene, tau me gor-drži,« je na konci ške cujdala Ana Čeh.

OD SLOVENIJE ...

Umrla ena največjih slovenskih igralk Milena

Zupančič

V 80. letu starosti je po dolgi bolezni umrla gledališka in filmska igralka Milena Zupančič. S številnimi gledališkimi, filmskimi in televizijskimi vlogami je zaznamovala slovensko kulturo, z jasnimi javnimi stališči pa je pogosto posegala tudi v družbene razprave. Zupančičeva, ki je večino kariere prežive-la v ljubljanski Drami, je odigrala več kot 200 gledaliških, filmskih in televizijskih vlog. Širša javnost si jo je najbolj zapomnila po vlogi Mete v filmu Cvetje v jeseni. Prejela je številne nagrade, med njimi Prešernovo nagrado, Borštnikov prstan za življenjsko delo in zlati red za zasluge. Zupančičeva je bila tudi ena največjih igralskih zvezd jugoslovanskega filma in gledališča. Večkrat je poudarila, da so igralci po razpadu Jugoslavije izgubili velik skupni ustvarjalni prostor. Ob 70-letnici je dejala, da je imela v karieri veliko srečo, saj je lahko odigrala skoraj ves pomembnejši ženski repertoar, od Shakespearja do slovenskih novosti. Veliko pozornosti je namenjala tudi družbenim in kulturnim vprašanjem. Njena igralska zapuščina ostaja eden pomembnejših delov slovenske gledališke in filmske zgodovine. Pokopana je v njeni domači vasi na Bohinjski Beli.

Skoraj 65.000 podpisov za odstop

predsednika DZ Stevanovića

Na spletni peticiji za odstop predsednika državnega zbora Zorana Stevanovića je skoraj 65.000 podpisov, je sporočil njen pobudnik Miha Brejc, preden je zbiranje podpisov uradno ustavil. Podpise zbirajo tudi za ustanovitev parlamentarne preiskovalne komisije o aferi Black Cube. Brejc je peticijo začel pripravljati zaradi ravnanja predsednika DZ, ki po njegovem mnenju ne spoštuje ustave in deluje v škodo države. Konec julija so razrešitev Stevanovića predlagale tudi opozicijske Svoboda, SD in Levica. Za razrešitev predsednika DZ je na tajnem glasovanju potrebnih 46 poslanskih glasov, opozicijske stranke pa jih imajo skupaj 40. Stevanović je očitke zavrnil in poudaril, da je DZ vodil odgovorno ter da je pri svojem delu ravnal skladno z ustavo.

KAJ BI VZELI S SEBOJ IZ PORABJA, ČE BI SE MORALI ODSELITI?

Včasih o svojem domu ne razmišljamo prav veliko. Zdi se nam samoumeven – kraji, po katerih vsak dan hodimo, ljudje, ki jih srečujemo, jezik, ki ga govorimo, in majhne stvari, ki so že od nekdaj del našega življenja. Kaj pa, če bi se morali nekega dne od vsega tega posloviti? Kaj bi vzeli s seboj iz Porabja?

VANDA KRAJZCAR

Najprej bi s seboj zagotovo vzeli tradicijo. Tradicija niso samo stari običaji in prazniki, ampak del naše identitete. So nekaj, kar poznamo iz otroštva in kar nas povezuje s prejšnjimi generacijami. Tudi če bi živeli nekje drugje, bi jih lahko še naprej ohranjali in prenašali naprej.

Težko bi se odpovedali tudi mirnosti pokrajine. Porabje je drugačno od velikih mest – tukaj so gozdovi, travniki, manjše vasi in ceste, kjer ni vedno gneče in hrupa. Prav ta mir je nekaj, kar človek morda začne zares ceniti šele takrat, ko ga nima več.

S seboj bi vzeli tudi svoje najljubše kraje. Zame je posebno pomemben dom ob meji, vendar niso pomembne samo hiše. Pomembni so tudi Raba, gozdovi, vaške poti in kraji, kjer smo preživeli različne trenutke življenja. Morda ti kraji za koga drugega niso nič posebnega, za nas pa imajo svojo zgodbo.

Potem so tu še okusi doma. Tradicionalne porabske jedi, domače pecivo in različne jedi, ki jih pripravljamo ob praznikih ali družinskih srečanjih, niso samo hrana. V njih so spomini na družino, praznike in skupne trenutke. Prav zato bi bilo lepo, če bi lahko del teh okusov vzeli s seboj tudi drugam.

Seveda pa Porabje niso samo kraji in tradicija. Predvsem so ljudje. Prijatelji, s katerimi preživljamo prosti čas, se smejemo, hodimo na zabave in ustvarjamo spomine, bi nam zagotovo zelo manj-

kali. Nekateri skupni dnevi se nam v trenutku morda zdijo čisto običajni, čez nekaj let pa ugotovimo, da so bili prav ti trenutki med najlepšimi. S seboj bi vzeli tudi jezik. Porabsko narečje in slovenski jezik sta pomemben del našega vsakdanjika. Narečje je nekaj, kar nas povezuje z domačim okoljem, slovenski jezik pa nam omogoča, da svojo pripadnost pokažemo tudi širše. Če bi se nekoč preselili daleč stran, bi lahko že nekaj besed v porabskem narečju povedalo veliko o tem, od kod prihajamo.

Kaj pa bi s seboj vzeli odrasli? Verjetno ne samo fotografij in predmetov. Vzeli bi način razmišljanja, vrednote, spomine in občutek pripadnosti. Človek lahko zapusti kraj, v katerem je odrasčal, vendar del tega kraja vedno ostane v njem.

Če bi morali nekemu, ki Porabja še nikoli ni obiskal, pokazati samo eno stvar, bi bila izbira skoraj nemogoča. Kako v eni sami fotografiji ali enem samem kraju pokazati vse, kar nam pomeni dom? Morda bi bilo najbolje pokazati čisto običajen dan – sprehod po vasi, pogled na pokrajino, srečanje s prijatelji ali pogovor v mešanici madžarskega in porabskega slovenskega jezika. Prav v teh vsakdanjih trenutkih se Porabje najbolj pokaže takšno, kot v resnici je.

Morda je prav zaradi teh majhnih stvari tako težko oditi. Tukaj srečujemo ljudi, ki jih poznamo že dolgo, in včasih je dovolj samo nekaj besed na ulici ali kratek pozdrav. Takšne stvari se zdijo nepomembne, dokler jih nenadoma ni več. Takrat ugotovimo, da je tudi to del občutka doma.

Na koncu bi verjetno ugotovili, da Porabja pravzaprav ne moremo spraviti v kovček. S seboj lahko vzamemo tradicijo, jezik, spomine in vrednote, ki smo jih tukaj dobili, ne moremo pa vzeti celotne pokrajine in vseh ljudi.

In morda je prav to najlepší način, kako lahko Porabje vzamemo s seboj: da ga nikoli ne pozabimo in da tudi daleč od doma še naprej kažemo, od kod prihajamo.

Za vse to bi bil en kovček zagotovo premalo. Pravzaprav bi bil premalo tudi tovornjak – morda bi morali vzeti s seboj kar celo Porabje.

IVAN KOZLIČEK

V severni deželaj Španije, v Leoni, Asturiji, Kantabriji pa Galiciji majo legendo o čudnon bitji, štero se zove nuberu (ime je gratalo z latinske rejči nubis, ka je oblak). Indašnji lidje so vörvali, ka nuberu (oblakar, oblačni gezdec) prinese dež. Če je hüdoben ali šče pokaštigati lüstvo ali pa samo enoga človeka, té je un kriv toče, vijera pa drüge nebeske nevole. Včasik samo zatok dela slabo vrejmen, naj se lejko razveseli. V Asturiji majo pripovejst o nuberuji, šteri se zove Xuan Cabritu, tau je Ivan Kozliček (cabra je koza, cabritu pa je kozliček v asturijskom geziki), kà ma takšo keco kak koza pa je nisiki.

(PO ASTURIJSKI PRIPOVEJSTI)

Ivan Kozliček se je sigdar gezdo na oblaki, tak je odo kaulek po zemli pa trauso dež na njive, ka naj poganja pauv lidam. Nišče je nej znau, što je Ivan Kozliček pa kak vöglede, kà je nigdar nej doj staupo na zemlo.

Ednauk pa se je zgodilo, ka se je Ivan Kozliček potekno s svojim oblakom pa je doj spadno z nebes na zemlo. Dugo je nej k sebi prišo, zatok so njegvi oblak tá pofudnili vötri. Kda se je že leko gorzdigno, že je nindrik nej bilau oblaka un pa se je naslanjo na svojo palico, kà je biu ranjeni od pada.

Srmak Ivan Kozliček odplanta pa pomalek šlepka na zemli. Kak ide, ednauk na pamet vzeme ves, gé so živeli lidje. Ide notri v ves, kà tam vüpa dobiti pomauč, gesti pa salaš. Dapa gekoli je kloncko na dveraj pa molo lidí vsi so ga tá gnali, kà so se ga bojali.

Zatok, kà je biu Ivan Kozliček nisiki človek, šteri je noso plašč z kozove kouže pa tak je biu kosmati, kak če bi biu koza. Na glavi je meu špičasto kosmato aubo tüdi z kozove kouže. Njegvi obraz je biu grdi pa je meu dugo, špičasto brado kak koza. Lidje so mislili, ka je Ivan Kozliček zlodej, za toga volo so se ga ogibali.

Tak je šau ranjeni pa nevaulni Ivan Kozliček od vesi do vesi, dokeč ne pride do nekšoga dalečnjoga marofa, gé je živo delaven, pošteni, vrli gospodar s svojov ženov.

Ivan Kozliček rogače na dveraj tiste iže tüdi pa njemi odpre gospodar, šteri se začüdi, kda vidi maloga, staroga človeka, dapa se ne prestraši pa ne čüti gnüsa do njega. Prvin kak bi kaj lejko gučo Ivan Kozliček, ga gospodar preleti s svojim pitanjom:

»Ka te je prineslo, dober človek?«

Ivan Kozliček pa njemi odgovori:

»Sam nevoulni vandrar, na šteroga je priletela hüda nesreča. Če sam najšo milost v tvoji očaj,

prosim, daj mi falaček krüja, naj ne mrgém od glada, kà dokeč ne do se vrnili oblaki na nebau, ne mo se mogo vrniti v svojo domovino.«

Gospodar je nika nej gučo, nego je brž pod svojo strejo püsto Ivana Kozlička. Žena njemi je zavezala rane, gospodar pa njemi je dau gesti pa piti. Ivan Kozliček je djo pa piu, pá je nazaj

daubo svojo mauč pa volau. Gospodarova žena njemi je postlala ešče postelo, tak pa je Ivan Kozliček leko počivo.

Gospodar je dobro znau ka je nevaula. Un je tüdi dosta delo v življenji pa se je dosta mantrau. S trdim delom je dosegno vse, ka zdaj ma. Drügi den so se vrnili oblaki na nebau. Ivan Kozliček vö ide, vöftegne svojo palico pa se primle v eden oblak, tak se vrne v nebesa. Ali prvin kak bi odišo je tau pravo gospodari, svojomi dobrautniki:

»Moreš znati, ka mi je ime Ivan Kozliček. Od mene boš daubo sigdar prijazno vrejmen pa tvoja zemla nigdar ne de trpela sikišine v pauvi. Živem pa v dalečnjom varaši, šteri se zove Orit. Če ednauk tam boš odo pa ti kaj trbej, kda koli se lejko obrneš na mene.«

Od tistoga mau je Ivan Kozliček sigdar s prijetnim dežom polejvo gospodarovo sejanje pa je pazo, ka vijer ali toča naj nigdar ne dosegne njegve njive.

(se nadaljuje)

... DO MADŽARSKE

Muzej Madame Tussauds Budimpešta

razstavil voščeni kip kralja sv. Štefana ob praznovanju dneva državnosti

V Londonu so v 250 let staremu muzeju Madame Tussauds s pomočjo madžarskih strokovnjakov več mesecev obdelovali voščeno figuro svetega Štefana, prvega madžarskega kralja. Njegova upodobitev ni bila ravno preprosta naloga: edina upodobitev vladarja je ohranjena na plašču, ki so ga vladarji nosili ob kronanju in ga hranijo v Madžarskem narodnem muzeju. Izvirno mašniško obleko so verjetno izdelali še v času kraljevega življenja. Meč, ki ga vidimo na upodobitvi, je delno oblikovan po orožju, za katerega znanost domneva, da je pripadalo legendarnemu kralju. Danes ga hranijo v Pragi. Meč naj bi pred stoletji po pustolovskem potovanju prišel na Češko. Figura svetega Štefana stoji na majhnem hribu, ko obiskovalec stopi bližje, se prižgejo luči in v prazničnem tednu so ob spremljavi svetlobnega šova, ki spominja na ognjemet ob 20. avgustu, odmevale tudi melodije rockovske opere Kralj Štefan.

Člane stranke so spraševali v interni

anketi

V internem vprašalniku stranka Fidesz meri mnenja svojih članov o vzrokih spomladanskega volilnega poraza in prihodnosti stranke. Anketranci lahko med drugim izrazijo mnenje o tem, ali se je Fidesz odmaknil od vsakodnevnih problemov ljudi, ali je nezadovoljstvo zaradi gospodarskih težav pripeljalo do poraza vladnih strank, oziroma, ali se je moralna verodostojnost stranke zmanjšala zaradi pomilostitvene afere in drugih pedofilskih afer. Med vprašanji se pojavi tudi, ali so neodgovorno ravnali z javnim denarjem, oziroma, ali je stranka Tisza uporabljala bolj učinkovite kampanjske metode z bolj privlačnim programom. Med možnimi scenariji je poleg popolne prenove in pomlajevanja stranke tudi ustvarjanje novega desnega gibanja, pa celo ukinitve Fidesza in ustanovitve nove konzervativne stranke.

JUTRI BO V CELOVCU S'MENJ – 3.

OD NÉBA DO VODNE GLADINE

Vrbsko jezero je največša stogéča voda na avstrijskom Koroškem, slovensko ime je dobilo po varaši Vrba na njegovom zahodnem bregu. Nemški ga zovéjo Wörthersee po Maria Wörthi, maloj prauškarskoj cerkvi na ednom polotoki. Tau jezero je najbolje erično turistično mesto v cejlj krajini.

-DM-

S padašom sva se na drügi den svoje poti, že zrankma odlaučila, ka od vrkaj pogledneva jezero. Vrejmen je nej dosta obečavalo, nébo je oblačno bilo, krajina pa meglena. Eške dobro, ka sva mela navigacijo v autoni pa sva donk najšla serpentinasto poštijo, štera je pelala na brejg Pyramidenkogel, ali kak ga domanji Slovenci zovéjo, Jedvovco.

Najvišiji leseni törem na svejti

Zaman pa bi se z liftom odpelala na vrejek razglednoga törma, zavolo meglé bi samo kočkaj malo vidla. Zatok sva raj dojsela na terasi; gda pa sva svoj kafej srebala, je eške šprickati začnilo. Za vsakšim dežom pa prej

Ekstravagantna struktura razglednoga törma na Jedvovci je gratala simbol cejlje krajine kauli Celovca. Lift v pau minute zdigne najgir lüstvo na teraso na 70 mejteraj. Če ga nega, vandraše čaka 441 stub.

sunce pride. Rejsan je tak bilau, tisti graubi oblak je gnauk samo preméno. Te je prišla drüga lagva novica: lift v törmu je na kvar prišo, zatok sva mogla na 71 mejterov visiki plató gorstapati po 441 stubaj. Pod naja nogami je bilau v štiri gezikaj večkrat vöspisano, ka je »pejški ojti najbaukšo vrastvo« – donk je tau za naja nej léko delo bilau. Mogla pa sva vödržati, vej sva pa vküper stapala z malimi mlajšami pa starcami.

Razgledni törem špiralaste forme stogi na 851 mejterov visikom bregej, zdigava pa se na djenau stau mejterov. S tejm je najviši takši törem na svejti, šteroga so iz lesa postavili. Od vrkaj v lejpom cajti leko vidimo skor cejlo Koroško. O Vrbskom jezeri pod nama sva preštela, ka je 16 kilomejterov dugo, 1,6 kilomejterov šurko in kauli 84 mejterov globko. Je najbolje toplo koroško jezero, vleti má več kak 20 stopinj, od ednoga njegovoga konca do drügoga pa se leko pelamo s šiftom tö. Tista skor mediteranska klima je venak najbaukša za piciklaše, šteri v topli mejsecaj na poštijaj kauli vodé sploy dosta geste. Vzimi pa jezero nutzmrne in je prilično za vsefelé zimske športe.

Razgled okauli in okauli

Če se obrnémo prauti djugi, leko vidimo Hodiško jezero, štero najbolje za ribe loviti nūcajo. Geste pa tam dosta privatni štrandov tö, med njimi dva nudističniva, v šteraj se na gnauk leko brezi gvanta kaupa tri gezero lüdi. Gda sva s padašom tamtá nastrgavala, sva ozajek na pamet vzela visi-

Mala ves Otok s prauškarskov Marijinov cerkvov z razglednoga törma. Od vrkaj se vidi, ka je tau inda svejta rejsan otok biu, šteroga so z zemlaup povezali z bregaum.

ke bregé. Na grajki razglednoga törma sva preštela, ka so tisto Karavanke, plamine na grajnci med Avstrijov pa Slovenijov. Najbole batrivni mlajši so se s törma spistili s toboganom (csúszda), šteri je v Europi najdugši med zaprejtimi. Müva s padašom sva se raj eške gnauk odlaučila za pejško paut po stubaj. Gda sva končno dojprišla, sta terasa pa parkplac že puniva z lüstvom bila, vrejmen se je polepšalo.

Prauškarska cerkev na (pol)otoki

Zgučala sva se, ka Vrbsko jezero pogledneva od pauleg tö. Odebrala sva malo vesnico Maria Wörth, štero slovenski prausno Otok (sziget) zovéjo. Rejč »Wörth« ali »Werder« v starom nemškom geziki prej ranč tak takši falat zemlé znamenüje, kauli šteroga je voda. Do 1770. leta je vés z gotskov prau-

škarskov cerkvov rejsan na ednom otoki ležala, šteroga pa so te povezali z zemlaup in je grato polotok. Boža iža je oprvim bila posvečena svetima Primoži in Felicijani (njija čonte so pod oltarom), od 12. stoletja pa vnebovzeti Blaženi Devici Mariji.

V 8. stoletji je v tej krajinaj biu eden veuki slavski rosag, kneževina Karantanija. Gda je salzburski nadpüšpek poslo prve krščanjske misijonare, ka bi starce gnešnji Slovencov nagučali za krščanjsko vöro, so že kauli 830. leta dali zozidati prvo cerkev na tom otoki (skor tak kak kisnej na Bledi). Gnešnjo Božo ižo so postavili v 15. stoletji, kauli nje je stari cintor. S padašom sva se čüdivala lejpim železnim križom, na šteraj

Kauli cerkve, nej daleč od vodé je cintor, na šterom dosta železni križov stogi. Na vsakšom stopaji najdemo slovenska ali slavenska držinska imena.

pa je bilau dosta slovenski držinski imen. Gda so v staroj monarhiji 1910. leta od slejdnjim vküppisali lüstvo, je v občini Otok živelo 42 procentov Slovencov, 2001. leta pa več samo en procent. Slovence so preminauli, cerkev pa ostaja najbolje prilübleno mesto za fermo pa zdavanje na cejlom Koroškem.

Pauleg Bože iže stogi eden veuki zvon, na šterom v 54 gezikaj (med njimi v slovenskom pa vogrskom) piše rejč »mér«. Ž njim so želeli postaviti vöčen simbol poštüvanja med narodami (najbole med avstrijskim pa slovenskim) in spominati na žrtve svetovni pa drügi bojn.

Pomalek je rejsan prišo cajt, ka se s padašom spistiva doj do vodé. Poiskala sva si mesto, gde je zvün naja njuga nej bilau. Radüvala sva se blajženoma méri pa gledala ftice na jezeri. Gor sva priša, ka je nej čüda, ka je Vrbsko jezero paradiž za tiste, šteri pejški vandrivajo ali pa se s piciklinami vozijo kauli njega. Po kratkom počinki sva se napautila dale, vej so pa naja čakali spomeniki indašnji – slovenski ali nemški – cajtov.

(se nadaljuje)

ZIDINE PRIPOVEJDAJO

Na Gorenjskom nej daleč kraj od Bleda lepa ves Begunje stoji. Po bogatoj historiji je poznana, v bole nauvom časi je svejt Begunje po smučaj (síléc) Elan spozno. Malo više Begunj grad Kacenštajn ali tudi Begunjski grad prejk 600 lejt stoji. Trno poznane držine so ga mele. V njem se je vitez Ivan Kacijanar naraudo, steri je velki raubar grato.

MIKI ROŠ

Držina Lamberg je grad na nauvo prejk naprajla, skur takšnoga gnes leko vidimo. Leta 1875 grad vauza za ženske grata. Tak so glavaške iz Beča zapovedali. Gnes se malo vej, kelko žensk je nut zaprejt bilau. Vej se pa tau, ka vauzo so sestre Družbe svetoga Vincenzija prejk

Tak je grad leta 1679 vögleo. Velki lejpi park je emo, gnes ga je več nej videti. Lambergi po moškoj liniji leta 1850 vömrgejo. Z gradom Begunje se neka vcejlak nauvoga zgodi.

mele. Vse se leta 1941 vömini. Aprila toga leta Nemci na Gorenjsko pridejo, za Slovence se lagvi čas začne. Begunje se v nemški Vigaun vömini, Gorenjska Alpenland grata, imen ljudi ranč tak nemško varianto dobijo pa tak naprej pa tak tadale. Gorenjska je kcuj zakačnjena k Hitlerovomi Tretjomi rajhi bila.

V gradi Begunje Nemci eške eden čas žensko vauzo pistijo delati. Že avgusta 1941 Gestapo v gradi svojo vauzo naredi. Najprva so tanut tiste zapejrali, steri so mogli iti na Nemško delat. Na silo so mogli iti, niške je nika nej pito. Kak pa slovenski partizani s svojimi akcijami prauti Nencom začnejo, se znauva vse vömini. Grad Begunja tak zvani koncentracijski lager grata. Od tam so lidi v lagere smrti s zugi vozili, v Mathausen, Dachau pa tudi v Auschwitz. Že na gesen prve Slovence v Begunaj strejlajo.

Numere od bujti v Begunaj so preveč velke, ka bi človek miren ostano. V naši pripovedi neškemo od gaule statistike pripovedati, depa, 849 v Begunaj zaprejt je tam življenje zgubilo. Vnaugi so od velkoga mantranja mrlji, največ so je strejlali ali obesili. Mrtve so zveksoga med djablanami pa grůškami zakopali. Tau so nut zaprejt kolejgari mogli delati.

Najbole krvave roke na Gorenjskom je SS Obergruppenführer Erwin Rösener emo. Največkrat je ranč un zapovedo, gda lidi trbej strejlati.

Gnes nam od nemškoga krvavoga dela v Begunaj muzej pripovedja. Vnaugi so na stejne kaj gor naškrabali, gda so na gvůšno smrt čakali.

Cejle držine so življenje v Begunaj zgotovile. Zmejs med njimi so štirge bratovge Ambrožič bili, iz držine Purger oča pa njegvi trge

Tau nam od toga pripovejda, ka se je nej prebejralo, koga bujejo. Zmejs je nej malo žensek bilau.

sinavge so bujti bili. Najbole mladi je 15 lejt star Alojz Šiška, gnes v grobi vkuper z bratom Djaužijom leži.

Nisterni so v Begunaj kuman na smrt čakali. Na velke so je mantrali, aj od partizanov ali od njihovi simpatizerov kaj vöovadijo. V nisterne sobe so je po 800 nut naklačili. Viši, buje pa betegi so je mantrali. Od vsej nevaul so nisterni na sebe rokau zdignoli, bujli so se.

Nisterne so v bole male sobe nut zapejrali. Bunker so njim prajli. Tam so zveksoga partizani pa njini pomagači nutzaprejt bili. Kak se pravi, bole so je pod kontrolo leko meli.

V vsej štiri lejtaj v Begunaj je 11 477 ljudi bilau nutzaprejt. 8500 so je zavolo dela prauti Nencom otaužili. Zmejs med tejmi je 2280 žensk pa z njimi 405 mlajšov bilau. Kak točkar povejdano, vnaugi so v druge lagere smrti bili odpelani.

Bojna je pomalek prauti kraji šla, Nemci pa do Slovincov so nej milosti meli. Zadnjiva

Gnes pod tejmi kamli 473 streljenih pa obešenih počiva. Za štiri od nji je ménje nej poznano.

dva možakara so 17. aprila 1945 strejlili. V tom časi so rusoške armade že v Berlini bile. 4. majuša partizani 600 nutzaprejt oslobodijo. Mantranja je konec bilau, depa vnouгим je po dugi potaj trbelo domau idti. Zmejs med lejti 1950-53 so grobe prejk naprajli, kak spomin na tiste žmetne čase aj ostanejo.

Ka pa krvavi Erwin Rösener? Po nemškoj kapitulaciji se je v Austriji skrijlo, depa Englendarge so ga najšli. Prejk v Slovenijo ga dajo, nutzaprejt čaka, ka ga osaudijo. 30. avgusta leta 1946 je biu eške z enimi drugimi na smrt osojeni. 4. septembra istoga leta je biu obešeni pa eške isti den na nejpoznatom mestu pokopani tō.

DELO ŽENSK NA PODEŽELJU IN KMETIJAH ŠE VEDNO PREMALO VIDNO IN PREMALO OVREDNOTENO

Na podežlju ženske še vedno pogosto opravljajo veliko dela, ki ostaja neplačano, nevidno in zato tudi premalo cenjeno. Skrb za otroke in starejše, gospodinjstvo, pomoč pri delu na kmetiji in številne druge naloge pomembno prispevajo k življenju družin in skupnosti, vendar se njihov pomen pogosto pokaže šele, ko tega dela nihče več ne opravlja. Na to so opozorile udeleženke okrogle mize Nevidne, neslišane: kdo skrbi za ženske, ki skrbijo za podeželje? na sejmu Agra v Gornji Radgoni.

VIDA TOŠ

Neplačano delo ima svojo vrednost

Strokovnjakinja za razvoj podeželja Alina Cunk Perklič je kot eno ključnih vprašanj izpostavila vrednotenje dela žensk, ki skrbijo za družino in gospodinjstvo. Po njenem je treba najprej zbrati podatke, ki bi pokazali, koliko tega dela je v resnici opravljenega in kakšna je njegova vrednost.

Ker za takšno delo ženske praviloma ne prejmejo plačila, je pogosto razumljeno kot nekaj samoumevnega. Prav to pa lahko vpliva tudi na njihov položaj in občutek lastne ekonomske varnosti. »Če nekaj ni plačano, to še ne pomeni, da nima vrednosti,« je bilo eno ključnih sporočil razprave.

Lastni račun pomeni več samostojnosti

Pomemben del pogovora je bil namenjen finančni samostojnosti. Lenka Puh z Zavoda Jazon in iz skupine Etri je opozorila, da so na podežlju še vedno ženske, ki nimajo lastnega transakcijskega računa ali lastnega denarja. Po njenem zato ni dovolj govoriti le o enakopravnosti, ampak je treba ženske opolnomočiti tudi s finančnim znanjem in možnostjo samostojnega razpolaganja z denarjem. Lastni dohodek in dostop do lastnih sredstev namreč pomenita večjo varnost in možnost samostojnega odločanja.

Na problem socialne varnosti je opozorila tudi Doris Letina z Zveze slovenske podeželske mladine. Nekatere ženske na podežlju niso socialno zavarovane oziroma ne plačujejo prispevkov, kar se lahko pozneje pokaže kot pomembna težava, zlasti ob upokojitvi. Tudi zato bi bilo treba bolj ovrednotiti delo, ki sicer ni neposredno plačano, vendar omogoča delovanje kmetije in družine.

Dopolnilne dejavnosti kot priložnost

Ena od poti do večje finančne samostojnosti

so po mnenju sodelujočih dopolnilne dejavnosti na kmetijah. Ženskam lahko omogočijo, da svoje znanje, izdelke ali storitve spremenijo v dodaten vir prihodka.

Vodja službe za dopolnilne dejavnosti in družbene storitve na podežlju pri Kmetijsko-gozdarski zbornici Slovenije Andrejka Krt je med drugim izpostavila možnosti, ki jih ponujajo rokodelstvo in ročna dela. Na podežlju imajo dolgo tradicijo, vendar bi jih bilo mogoče po njenem bolje razviti tudi kot gospodarsko dejavnost.

Pri tem je pomembno, da dohodek ni le pri-

njihov prispevek pa ni ustrezno priznan.

Predsednica Zveze kmetic Slovenije Irena Ule je ob tem opozorila, da je treba razlikovati med podežljem in kmetijami. Podeželje se je spremenilo in danes ni več sestavljeno zgolj iz kmetov in kmetic. Kljub temu pa ima kmetijstvo pomembno vlogo pri ohranjanju kulturne krajine, pridelavi hrane in življenja na podežlju.

Posebno pomembno je po njenih besedah vprašanje generacijske prenove. Nosilci kmetij se starajo, mladih prevzemnikov pa je premalo. Če želimo ohraniti družinske kmetije,

hodek gospodinjstva, ampak imajo ženske možnost, da z lastnim zaslužkom tudi same razpolagajo. Finančna samostojnost je namreč eden od temeljev njihove enakopravnosti.

Znanje starejših ne sme izginiti

Sodelujoče so velik pomen pripisale tudi prenosu znanja med generacijami. Zaradi hitrega načina življenja se izgublja veliko znanja, ki so ga imele prejšnje generacije in je bilo nekoč pomemben del vsakdanjega življenja na podežlju.

Kot primer dobre prakse so izpostavile mentorski projekt, ki je povezal mlajše in starejše predstavnike podeželja. Takšno povezovanje omogoča, da se izkušnje prenašajo, hkrati pa mlajši dobijo možnost, da starejše generacije bolje razumejo in od njih pridobijo uporabna znanja.

O enakopravnosti govorimo že desetletja

Andrejka Krt je opozorila, da se o enakopravnosti žensk na podežlju govori že več kot dve desetletji, vendar je bilo na številnih področjih narejenega premalo. Ženske še vedno pogosto opravljajo več različnih nalog hkrati,

je treba ustvariti razmere, v katerih bodo mladi lahko na podežlju živeli in nadaljevali delo predhodnikov.

Kaj bo drugače prihodnje leto?

Udeleženke okrogle mize so se zavzele za boljše sodelovanje različnih resorjev in predvsem za konkretne ukrepe. Med prednostnimi nalogami so navedle zbiranje podatkov o neplačanem delu žensk, izboljšanje njihove socialne in finančne varnosti, spodbujanje dopolnilnih dejavnosti ter večje vključevanje žensk v oblikovanje politik, ki vplivajo na življenje na podežlju.

Pri tem želijo, da bi bilo mogoče že na prihodnji Agri pokazati konkretne premike. Kajti vprašanje žensk na podežlju ni le vprašanje enakopravnosti, ampak tudi vprašanje prihodnosti podeželja.

Če na podežlju ni ljudi, ni razvoja, so opozorile. Zato je treba ustvarjati razmere za življenje mladih družin, nadaljevanje kmetovanja in dostojno življenje vseh, ki na podežlju živijo in delajo. Delo žensk, ki pri tem pogosto opravijo velik in neviden del, pa mora postati bolj prepoznavno, priznано in ustrezno ovrednoteno.

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

				AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	DELEŽ, KOLIČINA	MEHIŠKI INDIJANCI	LUKNJICA V KOŽI	BES	ŠOLSKI PEDAGOG, PROFESOR	RUSKI VODITELJ BOLJEŠ- VIKOV	OKRASNA SREDO- ZEMSKA RASTLINA
				ZDRAVILO V ŠKROBNEM OVOJU							
				MANJŠI VZOREC					4		
				OTRDELO MESTO NA TELESU							
				AMERIŠKA FILMSKA IGRALKA LEONI PADEČ		2		IZZIDEK IZ HIŠNEGA ZIDU MODEL TOYOTE			
POMOČ: ŠČI ŠTEKLJAČ TEA TIN	NESMISEL	ČEVJAR	ROKO- METAŠ VUGRINEC	HOKEJSKI PUCK HRVAŠKO NAFTNO PODJETJE	1		STOTINA EVRA DOSTAVNIK ZNAMKE DACIA				
NAŠA PROPADLA LETALSKA DRUŽBA		10				VZORNIK				KNJIŽNA JUNAKI- NJA IZ VISOKIŠKE KRONIKE	BAJTAR, KAJŽAR
ZABAVNA PEVKA KORADO IN ...						6	VELIKAN, KOLOS	8			
DRUGA NAJDALJŠA REKA V FRANCIJI (SEINE)							IDRIS ELBA			GEORGE ORWELL	7
PASJA HIŠICA				ROKOVNJAČ	3					... IN JANG	
				ELZA BUDAU							
KRAJ V SZ SLOVENIJI		9					IZBRANA DRUŽBA				
DELČI, KOŠČKI ZDROB- LJENE SNOVI							RANO- CELNIK		5		

Končna rešitev:

1	2	3	4	2	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Oddaja Slovenski utrinki bo na sporedu

TV Slovenija 1 v četrtek,

3. septembra, ob 14.30.

Ponovitev magazina bo na

TV Slovenija 2 v ponedeljek,

7. septembra, ob 18.20.

Kratka vsebina:

- Sakalovci z očmi domače študentke
- 25. Monoštrska mednarodna likovna kolonija

<https://www.rtv slo.si/tv/oddaja/84>

TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored
TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:
<https://tvspored.delo.si/>

SUDOKU

4		1	8	5	9	3		2
	8			3			4	
		5		4		1		
	6	8		2		4	7	
	3	4	9		1	6	5	
				6				
1			2		6			4
			3		4			
8	4						1	6

NAKLJUČNA MREŽA

 Tale ploščica je v spodnji mreži skrita
4-krat! Poišči vse štiri njene lokacije!

+	■	▲	▲	■	+	■	▲	■	●
●	●	+	+	+	■	●	▲	+	▲
●	▲	■	●	+	■	●	■	■	●
●	+	■	▲	+	+	▲	+	■	+
▲	▲	▲	+	■	+	▲	▲	●	+
■	●	■	+	●	■	■	+	■	●
+	▲	+	■	+	▲	+	■	+	+
●	■	▲	■	●	+	▲	+	+	■
●	▲	▲	+	▲	●	●	■	+	▲
+	■	+	+	▲	▲	▲	▲	▲	●

POD SREBRNIM BREJGOM ...

MIKI ROŠ

... se po vraučom leti vrauča politična gesen čaka. Telko referendumov (népszavazás) eške nigdar nej bilau. Malo ovak povejdano, cejli paket referendumov se vküper klade. Trgé so že gvüšni, depa eške se je neka čaka. Kelko zaman-ski pejnez se znauva taliči, de se vidlo. Nisterni referendumi nika naprej ne prinesejo,

Od leta 1991 do zdaj je v Sloveniji 30 referendumov bilau. Tau znamenüje, ka na vsikši 14 mesecev je eden biu vözglaseni. Gesen toga leta vej rekord podreiti.

samo se sproba, ka lidge od koga brodijo. Pa znauva je nacionalna televizija na redej. Pejnez za njau nega, nisterni bi jo radi do kraja srmaško naprajli. Po tejm bi jo prejkvzeli, po svoje »sfriježrali«. Ja, takše že se je nin godilo, se tau čüje. Nazaj k numeram demo. Pravijo, ka trgé referendumi na eden den bole falo pridejo. Eden referendum nin 6 milijauk evronov košta. Gda tri »vküoper oženijo«, aj bi vse bole falo bilau. Depa gda lidge v roke papejre od trej referendumov nagnauk dobijo, ka se po tejm leko zgodi? Kak se tomi povej, preveč informacij na enom mesti se najde. Sto de na konci vedo, ka mora nut napisati. Ka se razmejmo, v na-

šom drauvnom pisanji neške-mo lidi za naure meti, ka nika ne paumnijo. Nej, tau sploj nej! Pitanje je, če de sploj zavole lüdi na tekšen super referendum šlau. Kak povejdano, geseni 2026 po tejm eške drugi referendumi čakajo. Na konci koncov se več nede vedlo, ka so tej referendumi sploj škeli naprajti. Zaprav, ka so UNI z njimi škeli na baukše ali nej najbaukše vöminiti. Tüdi zatoga volo, ka brž kakši »prauti referendum« se leko čaka.

Rekordi so zatoga volo, ka se je zgrabi pa se nauvi postavljajo. Pri eni rekordaj pa človek nika ne more. Tau je vrauč leto naprej prineslo. Rekordi vročine so se skur vsikši den na nauvo gor postavljali. Lidge se na velke v vodej ladijo. Pa s tejm so nauvi tragični rekordi naprej prišli. Telko lüdi je voda eške nigdar nej vzela, kak se je tau letos zgodilo. Zakoga volo je do toga tragičnoga rekorda prišlo, se eške ne vej. Vej se pa, kak je voda v vrauč dnevaj leko velki pajdaš. Brž pa se vse leko vömimi, voda neprijatelj grata. Srebrni brejg nikšni rekordov nema rad. Nema pa nede rad emo, ka preveč se od nji pripovejda pa brž se tapozabijo.

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV
NA MADŽARSKEM

IZHAJA VSAK ČETRTEK

ZALOŽNIK
Zveza Slovencev na Madžarskem

ZA ZALOŽNIKA
Andrea Kovács

GLAVNA IN ODGOVORNA UREDNICA
Nikoletta Vajda-Nagy

NASLOV ZALOŽNIKA IN UREDNIŠTVA
H-9970 Monošter/Szentgotthárd,
Gardonyijeva ul. 1

T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

TISK
TOPNet, d. o. o.
Kupšinci 49d,
9000 Murska Sobota, Slovenija

ČASOPIS PODPIRAJO
Državna slovenska samouprava, Urad predsednika Vlade
Madžarske, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev
na Madžarskem ter Urad Vlade Republike Slovenije za
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

ŠTEVILKA BANČNEGA RAČUNA
HU75 11747068 20019127 00000000
SWIFT koda: OTPVHUHB

Predsedstvo Društva porabskih slovenskih upokojencev Vas vabi na slovesnost ob 30-letnici delovanja društva ter ob 10-letnem jubileju pevske skupine Rozmarin.

V okviru praznovanja bo potekalo tudi tradicionalno letno srečanje s partnerskimi organizacijami iz Slovenije, ki že vrsto let utrjuje čezmejne prijateljske in kulturne vezi.

Datum prireditve:

30. avgust 2026 (nedelja) ob 11.00

Kraj prireditve:

Gledališče Monošter (Szentgotthárd)

Program:

11.00 Pozdravni nagovor
Slavnostni govori

Kulturni program, nastopajoči:

- Pevska skupina Rozmarin Društva porabskih slovenskih upokojencev
- Pevski zbor Dvojezične osnovne šole Števanovci
- Folklorna skupina Zveze Slovencev na Madžarskem iz Sakalovcev
- Ljudska glasbena zasedba Porabski trio (Zveza Slovencev na Madžarskem) in skupina Što ma čas iz Murske Sobotice
- KD Odpev - Trio vetrnica, ljudska glasbena zasedba
- Pevke in pevec Andrej in Zdenka

A Rába-vidéki Szlovén Nyugdíjas Egyesület elnöksége tisztelettel és szeretettel meghívja Önt az Egyesület fennállásának 30. évfordulója, valamint az Egyesület Népdalkörének 10. jubileuma alkalmából rendezett ünnepi megemlékezésre.

Az ünnepség keretében kerül sor a szlovéniai partnerszervezetekkel hagyományosan megrendezett éves találkozóra is, amely tovább erősíti a határon átnyúló baráti és kulturális kapcsolatokat.

A rendezvény időpontja:

2026 augusztus 30., vasárnap 11.óra

A rendezvény helyszíne:

Szentgotthárdi színház

Program:

11.00 Köszöntő
Ünnepi beszédek

Kulturális program, fellépők:

- Rábavidéki Szlovén Nyugdíjas Egyesület Rozmaring Népdalköre
- Apátistvánfalvi Kéttannyelvű Általános iskola énekkara
- Magyarországi Szlovének Szövetsége Szakonyfalui Néptáncsoportja
- Magyarországi Szlovének Szövetsége Porabski trio népzenei formáció és a muraszombati Što ma čas együttese.
- KD Odpev Trio vetrnica, népzenei formáció
- Andrej és Zdenka énekesek